

Benedictus XVI

Apostolische reis naar Turkije

(28 november – 1 december 2006)

Goddelijke liturgie van de heilige Johannes Chrysostomos op het feest van de heilige apostel Andreas

Toespraak

Patriarchale kerk van Sint Georgius in de Phanar, Istanbul,

donderdag 30 november 2006

Deze goddelijke liturgie, gevierd op het Feest van de heilige apostel Andreas, patroonheilige van de Kerk van Constantinopel, voert ons terug naar de vroege Kerk, naar de tijd van de apostelen. De evangeliën van Marcus en Matteüs verhalen hoe Jezus de twee broers roept, Simon, die door Jezus Kefas of Petrus wordt genoemd, en Andreas: "Komt, volgt Mij: Ik zal u vissers van mensen maken" (Mt 4,19, Mc 1,17). Het vierde Evangelie voert Andreas ook op als de eerste die 'ho protoklitos' wordt genoemd, zoals hij bekend staat in de Byzantijnse traditie. Het is Andreas die dan zijn broer Simon bij Jezus brengt (vgl. Joh 1,40 e.v.).

Vandaag kunnen wij in deze patriarchale kerk van Sint Georgius opnieuw de gemeenschap en de roeping ervaren van de twee broers, Simon Petrus en Andreas, in de ontmoeting van de Opvolger van Petrus en zijn broeder in het bisschopsambt, het hoofd van deze Kerk, die volgens de traditie is gesticht door de apostel Andreas. Onze broederlijke ontmoeting bena-

drukt de speciale relatie die de Kerken van Rome en Constantinopel verenigt als zusterkerken.

Met oprechte vreugde danken wij God dat Hij nieuwe vitaliteit schenkt aan de relatie die zich heeft ontwikkeld sinds de gedenkwaardige ontmoeting in Jeruzalem, in januari 1964, tussen onze voor-

gangers, paus Paulus VI en patriarch Athenagoras. Hun briefwisseling, gepubliceerd in een boek onder de titel *Tomos Agapis*, getuigt van de verbondenheid die er tussen hen gegroeid is, een verbondenheid die weerspiegeld wordt in de verhouding tussen de zusterkerken van Rome en Constantinopel.

Op 7 december 1965, aan de vooravond van de slotzitting van het Tweede Vaticaans Concilie, namen onze vereerde voorgangers in de patriarchale kerk van Sint Georgius en in de Sint Pietersbasiliek een nieuwe, unieke en onvergetelijke stap: het uitwissen uit de herinnering van de Kerk van de tragische wederzijdse excommunicatie uit het jaar 1054. Hiermee bevestigden zij een beslissende verandering in onze verhouding. Sindsdien zijn er nog veel meer belangrijke stappen gezet op de weg van de wederzijdse toenadering. Ik wil in het bijzonder in herinnering roepen het bezoek van mijn voorganger, paus Johannes Paulus II, aan Constantinopel in 1979 en het bezoek aan Rome van de oecumenisch patriarch Bartholomeus I.

In diezelfde geest moet mijn aanwezigheid hier onze gemeenschappelijke inspanningen hernieuwen, om te vorderen op de weg naar het herstel van de volledige gemeenschap tussen de Kerk van Rome en de Kerk van Constantinopel – met de hulp van Gods genade. Ik kan u verzekeren dat de katholieke Kerk bereid is alles te doen wat in haar macht ligt om de obstakels te overwinnen en, samen met onze orthodoxe broeders en zusters, te zoeken naar steeds effectievere middelen tot pastorale samenwerking.

De beide broers, Simon, die Petrus genoemd wordt, en Andreas waren vissers,

die door Jezus werden geroepen om vissers van mensen te worden. Vóór zijn Hemelvaart zond de verrezen Heer hen uit, samen met de andere apostelen, met de opdracht alle volken tot zijn leerlingen te maken, hen te dopen en hun zijn leer te verkondigen (vgl. Mt 28,19 e.v.; Lc 24,47; Hnd 1,8).

Deze opdracht, die de heilige broers Petrus en Andreas ons hebben nagelaten, is verre van voltooid. Integendeel, vandaag de dag is die dringender en noodzakelijker dan ooit. De opdracht betreft namelijk niet alleen de culturen die slechts zijdelings zijn aangeraakt door de boodschap van het evangelie, maar ook de Europese culturen, die reeds lang diep geworteld zijn in de christelijke traditie. Het secularisatieproces heeft de invloed van deze traditie verzwakt; ja, die wordt ter discussie gesteld en zelfs verworpen. Geconfronteerd met deze realiteit zijn wij geroepen, samen met alle andere christelijke gemeenschappen, het bewustzijn van Europa aangaande zijn christelijke wortels, tradities en waarden te vernieuwen, door deze nieuwe levenskracht te verschaffen.

Onze inspanningen voor het ontwikkelen van nauwere betrekkingen tussen de katholieke Kerk en de orthodoxe Kerken maken deel uit van deze missionaire taak. De bestaande verdeeldheid tussen de christenen is een bron van ergernis voor de wereld en een obstakel voor de verkondiging van het evangelie. Op de avond voor zijn lijden en dood bad de Heer, temidden van zijn leerlingen, vurig dat zij allen één mogen zijn, opdat de wereld gelove (vgl. Joh 17,21). Alleen door de broederlijke gemeenschap onder de christenen en door de wederzijdse liefde, zal de boodschap van Gods liefde voor iedere man en iedere vrouw geloofwaar-

dig worden. Iedereen die vandaag de dag een realistische blik op de christelijke wereld werpt, zal ontdekken hoe urgent dit getuigenis is.

Simon Petrus en Andreas werden samen geroepen om vissers van mensen te worden. Maar deze zelfde opgave nam voor ieder van de beide broers verschillende vormen aan. Simon werd, ondanks zijn menselijke zwakheid, 'Petrus' genoemd, de rots waarop de Kerk gebouwd zou worden; aan hem werden op bijzondere wijze de sleutels van het Koninkrijk der hemelen toevertrouwd (vgl. Mt 16,18). Zijn levensweg zou hem van Jeruzalem naar Antiochië en van Antiochië naar Rome voeren. Zo kon hij in die laatstgenoemde stad een universele verantwoordelijkheid uitoefenen. De kwestie van de universele dienst van Petrus en zijn opvolgers heeft helaas geleid tot onze meningsverschillen, die wij hopen te overwinnen, mede dankzij de dialoog die onlangs hervat is.

Mijn vereerde voorganger, de dienaar Gods paus Johannes Paulus II, sprak van de barmhartigheid die het Petrusambt voor de eenheid kenmerkt, een barmhartigheid die Petrus zelf als eerste ontdekte.¹ Op grond hiervan nodigde paus Johannes Paulus II uit tot het aangaan van een broederlijke dialoog, met het doel manieren te vinden waarop het Petrusambt – met inachtneming van de aard en het wezen ervan – in deze tijd uitgeoefend zou kunnen worden, om “een liefdesdienst tot stand te brengen die door alle betrokkenen wordt erkend”.² Het is vandaag mijn wens aan deze uitnodiging te herinneren en die te hernieuwen. Andreas, de broer van Simon Petrus, heeft van de Heer een andere opdracht ontvangen, die al door zijn naam gesuggereerd

wordt. Daar hij de Griekse taal machtig was, werd hij, samen met Filippus, de apostel van de ontmoeting met de Grieken die naar Jezus gekomen waren (vgl. Joh 12,20 e.v.).

De traditie meldt ons dat hij niet alleen missioneerde in Klein-Azië en de gebieden ten zuiden van de Zwarte Zee, dat wil zeggen hier in deze streken, maar ook in Griekenland, waar hij de marteldood stierf. Daarom belichaamt de apostel Andreas de ontmoeting tussen het oerchristendom en de Griekse cultuur. Deze ontmoeting werd vooral in Klein-Azië mogelijk dankzij de grote kerkvaders van Kappadocië, die de liturgie, de theologie en de spiritualiteit van de Kerken van het Oosten alsook van het Westen verrijkten. De christelijke boodschap is als de graankorrel (vgl. Joh 12,24) in deze aarde gevallen en heeft veel vrucht voortgebracht. Wij moeten ten diepste dankbaar zijn voor de erfenis die is voortgekomen uit de vruchtbare ontmoeting tussen de christelijke boodschap en de Griekse cultuur. Die ontmoeting heeft een blijvend effect gehad op de Kerken van het Oosten en het Westen. De Griekse kerkvaders hebben ons een waardevolle schat nagelaten, waaruit de Kerk nog steeds oude en nieuwe schatten tevoorschijn haalt (vgl. Mt 13,52).

De les van de graankorrel die sterft om vrucht voort te brengen wordt ook bewaarheid in het leven van de heilige Andreas. De traditie vertelt ons dat hij het lot van zijn Heer en Meester gedeeld heeft, toen hij het leven liet in Patras, in Griekenland. Evenals Petrus stierf hij de marteldood aan een kruis, het X-vormige kruis, dat wij tegenwoordig vereren als Andreaskruis. Van zijn voorbeeld kunnen wij leren dat de weg van iedere individu-

1. Vgl. Encycliek *Ut unum sint* (25 mei 1995), 91, in: *Kerkelijke documentatie (KD)* 23/6-7 (oktober 1995), 330.

2. *A.w.*, 95, in: *a.w.*, 332.

ele christen, alsook de weg van de hele Kerk, door de navolging van Christus en de ervaring van het kruis tot nieuw leven voert, tot eeuwig leven.

In de loop van de geschiedenis hebben de beide Kerken van Rome en Constantino-
pel dikwijls de les van de graankorrel er-
varen. Vele martelaren, wier bloed – in de
beroemde woorden van Tertullianus – tot
zaad voor nieuwe christenen geworden is³
vereren wij gezamenlijk. Met hen delen
wij dezelfde hoop die de Kerk verplicht
voort te trekken op “haar pelgrimstocht
dwars door de vervolgingen van de kant
van de wereld en de vertroosting van
de kant van God heen”.⁴ De eeuw die nog
maar pas achter ons ligt heeft ook moedi-
ge geloofsgetuigen gezien, zowel in het
Oosten als in het Westen, en ook nu zijn
er veel van zulke getuigen in verscheide-
ne delen van de wereld. Wij gedenken
hen in ons gebed en wij ondersteunen
hen op alle mogelijke manieren, door alle
verantwoordelijken van de wereld met
nadruk te vragen godsdienstvrijheid te
eerbiedigen als fundamenteel mensen-
recht.

De goddelijke liturgie waaraan wij heb-
ben deelgenomen is gevierd volgens de
ritus van de heilige Johannes Chrysosto-
mus. Het kruis en de verrijzenis van Jezus
Christus zijn op mystieke wijze tegen-
woordig gesteld. Voor ons christenen is
dit bron en teken van een voortdurend

hernieuwde hoop. In een oude tekst, die
bekend staat als de ‘Passie van de heilige
Andreas’, vinden we deze hoop op schit-
terende wijze tot uitdrukking gebracht:
“Ik groet u, o Kruis: gij zijt geheiligd door
het Lichaam van Christus en met zijn
ledematen als met edelstenen versierd ...
Mogen de gelovigen uw vreugde beseffen
en de gaven die in u verborgen zijn ...”.
Dit geloof in de verlossende dood van
Jezus aan het kruis en deze hoop die de
verrezen Christus aan de hele mensenfa-
milie schenkt, delen wij allen, orthodoxen
en katholieken. Mogen ons gebed en onze
dagelijkse arbeid worden bezield door het
brandende verlangen niet alleen bij de
goddelijke liturgie aanwezig te zijn maar
die ook samen te kunnen vieren, om deel
te nemen aan de ene tafel van de Heer en
met elkaar hetzelfde brood en dezelfde
kelk te delen. Moge onze ontmoeting van-
daag een impuls voor en een vreugdevolle
voorproef van het geschenk van de volle-
dige gemeenschap zijn. Moge de Geest
van God ons op onze weg begeleiden!

Benedictus XVI

© Copyright 2006 – Libreria Editrice Vati-
cana / R.-K. Kerkgenootschap in Neder-
land

Vertaling: dr. N. Stienstra

3. Vgl. *Apologeti-
cum* 50, 13.

4. Tweede Vati-
caans Concilie,
dogmatische Con-
stitutie over de
Kerk *Lumen genti-
um*, 8, vgl. H.
Augustinus, *De
civitate Dei*,
XVIII, 51, 2.